

**Др Светислав
Љ. МАРКОВИЋ**

Факултет техничких наука,
Чачак
svetislav.markovic@vstss.com

ЧЕДОМИЉ МИТРОВИЋ (1870–1934) : ЗАБОРАВЉЕНИ ЧАЧАНСКИ ВЕЛИКАН

АПСТРАКТ: Чедомиљ Митровић (1870–1934), бојослов и њравник, декан Правној факултету и ректор Универзитета у Београду, сада међу истакнуте личности рођене у Чачку које су данас заборављене чак и у завичају. Студије бојословије завршио је у Београду, потом и студије духовне академије у Русији. Крајко време радио је у Крајевачкој гимназији, затим одлази у Беч, па у Тибинген, где је завршио студије њрава, да би 1898. одбранио докторат. По повратку у Србију изабран је за доцента Правној факултету у Београду. Рај је њсан на основу необјављене архивске грађе и дослујне литературе.

КЉУЧНЕ РЕЧИ: *Чедомиљ Митровић, Чачак, Београд, Србија, студије бојословије, студије њрава*

Чедомиљ Митровић рођен је у Чачку 12/24. јула 1870. године. Отац Никола био је трговац, а мајка Милка домаћица. Чедомиљов отац Никола у Чачак је дошао са својим оцем Ристом Митровићем из Сарајева. У Чачку су отворили мумџијску радњу¹ за израду сапуна и свећа, а Никола је у једном периоду био контролор у Креновој пивари, зачетнику индустријализације у Чачку. Крштен је у чачанској цркви 19/31. јула исте године. Крстио га је чачански поп Сретен Поповић, а кум је био Милан Павловић, практикант из Чачка. У Матичној књизи рођених Чачанске цркве за 1870–1876, под редним бројем 65 пише да му је крштено име Чедомир. Под тим именом живео је у Чачку, односно током школовања у основној школи и Гимназији, а касније у свим документима потписиван је са Чедомиљ.

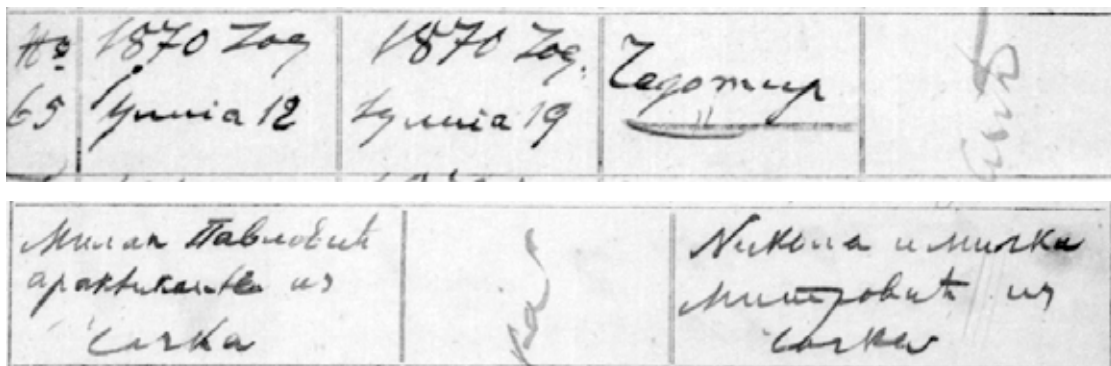
Имао је две сестре: Драгу, која се 1902. године удала у село Јабуковац код Неготина

за његовог друга са студија у Русији, и млађу Даринку, удату за богатог велепоседника и трговца Ђорђа Денковића, посланика у краљевој влади. Даринка је мајка Драгаша Денковића (Солун, 16. јануар 1910 – Београд, 18. јун 1999), професора Правног факултета у Београду и истакнутог стручњака из области управног права.

У родном граду учио је основну школу, у коју је пошао нешто млађи од својих другара из разреда. Због Првог српско-турског рата (који је почео у јуну 1876), школска 1876/1877. започела је тек 10. априла 1877. године. У тако скраћеној школској години учио је први разред, а учитељица му је била Драга Пешић². Следећа школска започела је на време, али је Други српско-турски рат изазвао нови прекид у раду школе који је трајао од 15. новембра 1877. до марта 1878. године. Тада је Чедомиља у другом разреду

[1] Мумџијски занат је претеча воскарског заната и заснивао се на производњи свећа од лоја, лојаница, као о кувању сапуна за прање.

[2] Драга Пешић, учитељица. Радила је у Горњем Милановцу, Чачку (у мушкој школи, 1871–1877), Злоту код Бора, Узвећу код Шапца (до 1887) и Милутовцу код Трстеника (од 1887).

Извод из Матичне књиге рођених Чачанске цркве за 1870–1876. годину³

учио Милован Петровић до смрти (12. априла 1878),⁴ а потом Живко Радаковић⁵, који је у Чачанску школу дошао из Миоковаца. У трећем разреду учио га је Јоксим Марковић⁶, први школовани чачански учитељ. На почетку четвртог разреда његов учитељ и даље је био Јоксим Марковић, који је после месец дана премештен у Пирот, па у Горњи Милановац. До краја децембра учио га је Димитрије Марковић⁷, а затим

Љубисав Јовановић, тек пристигли учитељ из Вишњице код Београда.⁸

Школовање је наставио 1880. године у четвороразредној гимназији у родном месту. Чачанска гимназија је претходне године отворила и четврти разред, чиме је постала полугимназија. Предавали су му Васа Филиповић⁹, директор школе, Сретен Пашић¹⁰, Драгутин Јанковић, Ђура Стевановић, Михаило Церовић, Љубомир Бирговић, Петар Степић, Стеван Никшић Лала, Чедомир Пејовић, док је вероучитељ био Лазар Тодосијевић¹¹. Можда је управо Тодосијевић имао утицаја да се

[3] Међуопштински историјски архив у Чачку, Матична књига рођених 1870–1876.

[4] Милован Петровић, учитељ, рођен 1831. године. Радио је у Каменцу (Гружа, до 1870), а у Чачку од 1870. до смрти (преринуо 12. априла 1878. године).

[5] Живко Радаковић, учитељ. Радио је у Миоковцима (1857–1880, са прекидом када је радио у Чачку), Чачку (1878–1879).

[6] Јоксим Ст. Марковић, учитељ, рођен је у Негришорима (Драгачево) 1852. године. За привременог учитеља у Белој Реци на Златибору постављен је 1870, али је 1872. напустио службу, јер је изабран за питомца Учитељске школе у Крагујевцу, коју је завршио са одличним успехом (1876). За учитеља у чачанској мушкој школи постављен је 1. августа 1877. и остао до 1. октобра 1879, када је премештен у Пирот, а десет дана касније у Горњи Милановац. Потом је пребачен у Београд (1880), где је радио у основним школама код Саборне цркве (ОШ „Краљ Петар први“, 1880/1881. и 1883–1885) и на Трезијама. Кратко време 1883. године био је управитељ свих мушких и женских школа на Дорћолу и на Јалији у Београду. Краљевим указом (31. 12. 1884) постављен је за писара прве класе у Министарству просвете и црквених послова, а потом је унапређиван у статистичара четврте класе и референта за црквене послове у истом Министарству. Умро је у Београду 15. октобра 1888. године. У Чачку му се 30. септембра / 12. октобра 1879. године родила кћерка Даница, касније позната песникиња (*Просветни иласник*, година IX, Београд, 1888, 971–972).

[7] Димитрије Марковић, учитељ, завршио је богословију. Радио је у Чачку (1879–1886, 1887–1890, 1892/1893, 1894/1895), Ковилу (1886), Брђанима (1886/1887), Гучи (1878/1879), Брезни

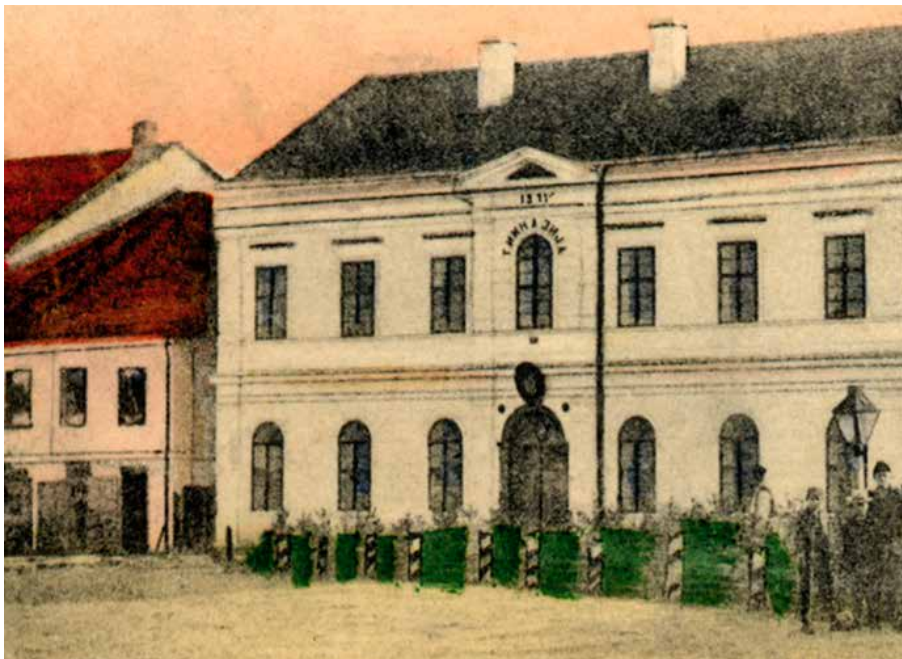
(1890–1892), Љутовници (1893/1894) и Краљеву (1895–1899). Забележено је да је 1907. био пензионер.

[8] Љубисав Јовановић, учитељ, родом из Ресника. Као учитељ радио је од 1874. године у Вишњици (до 1879), Чачку (1879–1884. и 1891/1892. и 1893), околини Крушевца и Крушевцу (1887/1888), Рековцу (1888–1891), Брезни (1892/1893), Грабовцу код Ниша (1893), Крагујевцу (1893–1895. и од 1896), Љутовници (1895/1896), Враћевници (1896) и Бошњанима код Раче Крагујевачке, где је пензионисан 1900. године. Као пензионер радио је у Београду.

[9] Васа Филиповић (Велико Градиште, 1843 – Београд, 1923), правник, професор (предавао рачун и земљопис), посланик, дугогодишњи директор гимназија у Чачку и Ужицу. Његов син је познати комуниста и математичар Филип Филиповић.

[10] Сретен Пашић (Кораћица на Космају, 3. новембар 1858 – Београд, 20 септембар 1909), професор у неколико српских гимназија (Алексинач, Чачак, Јагодина, Београд, Смедерево, Параћин, Ниш) и управитељ Више женске школе у Београду. Предавао српски језик, словенски језик и краснорис. Завршио је Велику школу у Београду. Написао је неколико књига.

[11] Лазар Тодосијевић (у неким документима пише Теодосијевић), учитељ, рођен у Крагујевцу. Завршио је богословију у Београду. Као учитељ радио је у Бајиној Башти (1862/1863), Ивањици (1863/1864), Чачку (млађа класа, 1864–1872), када је прешао у свештенички позив у Ваведењу. Док је радио као учитељ у Чачку био је и хонорарни ђакон у цркви. Био је и вероучитељ у чачанској Гимназији (1880–1884).

Зграда у којој је Митровић учио основну школу и Гимназију
(сада је ту општинско здање Града Чачка)

Чедомир определи за богословске науке. Гимназију је успешно завршио у лето 1884. године.¹²

Важио је за веома образованог професора, јер је завршио два факултета. Прво је похађао Богословију у Београду, која је у то време трајала четири године. Потом, 1889. године одлази на Духовну академију у Москви као државни питомац. Током студија примао је благодетење (државну стипендију) од 70 динара месечно. Студије је завршио 1893. године са степеном *кандидатъ боѳсловља*. Његов завршни рад био је из црквеног права, а тема *Историјски ѿреѳед славенске Крмчије и њен значај за славенске ѿправославне цркве*. Професор академије и чувени канониста Заозрески¹³ тај рад је оценио оценом одличан и дао похвалну рецензију. Митровићева

кандидатска дисертација није сачувана, већ само рецензија професора Заозреског.¹⁴ Студије је завршио 1893. године. Током студија у Москви савладао је и грчки језик са одличним успехом. Забележено је да је 14. јуна 1893. године добио 80 динара на име путних трошкова за повратак у отаѳбину.¹⁵ Иако је завршио Богословију у Београду и Духовну академију у Москви никада није примио свештенички чин.

Окончањем студија у Москви нису задовољене Митровићеве амбиције. Он у писму упућеном министру просвете и црквених послова 28. августа 1893. године истиче да не жели да се ограничи изучавањем само православно-црквеног права, већ и осталих правних наука. Сматрао је да су правни факултети Бечког или Прашког универзитета прави избор за даље студирање једног озбиљног

[12] Драгомир С. Поповић, Маргита Радовић, Драгослав С. Митровић, Боривоје Божићевић, *Сѳоменица Чачанске реалне ѿмназије 1837–1937*. (Чачак : Заједница дома и школе Чачанске гимназије, 1938), 273.

[13] Николај Александрович Заозрески (1851–1919), професор црквеног права на Московској духовној академији и аутор бројних богословских студија и расправа.

[14] Владислав Пузовић, „Образовање српског свештенства у Русији (XVIII – почетак XX века)”, *Црквене студије*, 16 (2019), 319–342.

[15] Архив Србије, Министарство просвете Србије (у даљем тексту АС, МПС), 1893, XXXV, 83.

канонисте. *О њој преби бојослова-јравника јовори јасно савремено усјројсјво духовних судова и црквених власћи у Србији. О њојме сведочи и велики број бојослова-јравника у свим хришћанским државама, изузимајући Србију, у којој нема ниједној!* Зато моли министра да као државни питомац сврши права у Бечу или Прагу. Министар је 3. септембра тражио мишљење од Главног просветног савета и оцену оправданости ове молбе, као и оцену о квалификованости Чедомиља Митровића за наставника средњих школа. Главни просветни савет је закључио да Митровић има јројисане квалификације за јредавача бојословских јредмејша у средњим школама и на Бојословији. Мишљење је потписао потпредседник Главног просветног савета Стеван Ловчевић.¹⁶

Митровић је одлуком министра просвете од 1. септембра 1893. године (Решење ПБр. 15327) постављен за предавача Богословије у Београду, с тим да, по свом пристанку, врши дужност вероучитеља у чувеној Крагујевачкој гимназији са годишњом платом од 1.500 динара, без селидбених трошкова или дијурне (дневнице).¹⁷

Боравак у Крагујевцу искористио је да ступи у брак са Катарином Буђевац, кћерком чачанског трговца Јована. Венчање је обављено 28. септембра 1893. године. Стицајем веома неповољних околности у браку је био само неколико месеци.

Није се дуго задржао у Крагујевачкој гимназији – предавао је хришћанску науку месец и по дана у школској 1893/1894. години. Већ 2. октобра 1893. године молио је министра просвете да му омогући продужетак школовања у иностранству, односно на правном факултету у Бечу или Прагу. Заступник министра просвете и црквених послова и министар правде Петар Максимовић, правник, одлучио је 4. октобра да јосјодин Мийровић,

Портрет Чедомиља Митровића¹⁸

јредавач на дужности у Крајујевачкој јимназији, може јодину дана изосјаати од своје школске дужности ради изучавања јравних наука на Бечком или Прашком универзитетју. Такође, одлучио је да му се за време боравка у иностранству, поред предавачке плате, издаје и државна помоћ од 80 динара месечно из благајне Министарства просвете, почев од 15. октобра 1893, као и да му се плате школарина и путни трошкови за одлазак у иностранство и повратак у Србију. У том смислу исплаћено му је 19. октобра 100 динара на име путних трошкова до Прага.¹⁹

Митровић је отишао у Праг, па када се уверио да је боље да студира у Бечу, вратио се у главни град Аустроугарске монархије, где је у првом семестру, који је трајао од октобра 1893. до марта 1894. године, слушао предавања из четири предмета имајући 24 наставна часа седмично. Школарина за тај семестар износила је 25,20 аустријских форинти. Месец и по касније, тачније 29. новембра 1893, послато је Ђорђу С. Симићу,

[16] *Просветни јласник*, година XV, свеска 1, Београд, јануар 1894, 7.

[17] *Просветни јласник*, година XIV, свеска 10, Београд, октобар 1893, 496.

[18] Рад Уроша Предића (1929), уље на платну, 50x68,5 cm, чува се у Универзитету у Београду

[19] АС, МПС, 1897, LI, 127.

изванредном посланику и пуномоћном министру Србије у Бечу, 25,20 форинти да их уручи Чедомиљу Митровићу на име школарине за први семестар.

И у другом семестру имао је четири предмета и 24 часа недељно, а школарина за летњи семестар била је 30,50 форинти аустријских. Сачувана је и признаница да је за мај и јун 1894. године на име државне помоћи примио 160 динара.

Због непотпуног знања немачког језика у почетку није могао да разуме неке од наставника, па је, не пропуштајући предавања, упоредо читао књиге из тих предмета које су се налазиле у богатој универзитетској књиžници. Тако је уз помоћ речника савладао и немачки језик.

Чедомиљ Митровић 29. септембра 1894. године обавештава министра просвете и црквених послова да је примљен за редовног слушаоца друге године права, на којој се предаје црквено право. Због тога га моли да му се одсуство продужи за још једну годину. Он је уз молбу приложио и обиман извештај о свом раду и напретку у претходној години.

Министар просвете је 11. октобра 1894. године обавестио опуномоћеног посланика Србије у Бечу да Митровићу 15. октобра истиче одобрено једногодишње одсуство и наређује да се 16. врати на своју редовну дужност у београдској Богословији. Међутим, архиепископ београдски и митрополит српски Михаило Јовановић предлаже 12. октобра министру просвете и црквених послова да Митровићу одобри одсуство на још једну годину како би слушао предавања на Бечком универзитету. На основу препоруке митрополита, заступник министра просвете и министар правде Андра Ђорђевић одобрио је 19. октобра 1894. једногодишње одсуство Чедомиљу Митровића, као и да му се уз плату издаје државна помоћ од 80 динара месечно.

У трећем семестру имао је шест предмета и 22 часа седмично, а школарина је износила 23,10 аустријских форинти. Занимљиво да

је Митровић 30. јануара 1895. године тражио од министра просвете да му се његова наставничка плата исплаћује у злату, што је овај одбио. У четвртном семестру слушао је пет предмета и имао 14 часова седмично, па је школарина износила 14,70 аустријских форинти.

Митровић обавештава 8. септембра 1895. године министра просвете да је у Бечу током протекла четири семестра слушао предавања црквеног права римокатоличке цркве. Тражи дозволу да пети, зимски семестар упише на Правном факултету у Тибингену (Немачка), где би слушао црквено право протестантске цркве. Тај допис послао је из Београда, што значи да је био на феријама. Пошто није добио одговор, молбу је поновио 4. октобра, али овога пута из Беча. Познато је да је у октобру 1895. године био у болници у Бечу, па му је министар просвете одобрио петонедељно одсуство. Да би донео одлуку, министар просвете је тражио мишљење правничког факултета Велике школе у Београду. Ректор Велике школе Војислав Бакић написао је 24. новембра 1895. да је *пошребно да овакав кандигај сврши љравнички факултети*.

И поред оваквог става ректора Велике школе, министар просвете није дао сагласност Митровићу да настави школовање. Међутим, у децембру се наставила преписка између министра просвете и Правног факултета Велике школе. На министрово питање какве би кандидате требало слати у иностранство ради изучавања канонског права, свршене богослове или свршене студенте правног факултета, Правни факултет је 23. децембра 1895. године одговорио да је *пошребно да је овакав кандигај свршио љравнички факултети*. Због тога је министар просвете 29. децембра одлучио да више не продужује одсуство Чедомиљу Митровићу и наредио да се одмах врати на своју редовну дужност. Седмог јануара 1896. године Митровић јавља из Беча да нема пара да се врати у Србију, јер му касне обећане припадљности.

Потпис Чедомиља Митровића

Иначе, школарина за пети семестар износила је 22,05 аустријских форинти.²⁰

Тада су се у ову својеврсну полемику укључили и црквени великодостојници. Митрополит српски Михаило молио је 19. јануара 1896. министра просвете да одобри Митровићу да заврши започете студије, јер им искуство говори да су најбољи канонисти богослови. Показало се да уколико се узме за професора канонског права само правник, он неће бити добар наставник канонског права православне цркве, јер *неће разумети хришћанство, ни дух светије цркве, ни њене основе на којима она постоји*. Поред тога, Митровићево место у Богословији је тада било заузето, па митрополит моли министра да му продужи одсуство и омогући завршетак студија.

Решењем министра просвете Љубомира Ковачевића, историчара, од 29. децембра 1895. године Митровић је враћен у Београд на редовну дужност у Богословији. У Београд је стигао средином фебруара 1896. године. Осмог фебруара је примио 140 динара у злату из благајне Министарства просвете, и то 80 динара на име државне помоћи за јануар и 60 динара на име путног трошка од Беча до Београда.²¹ Треба рећи да је због болести и поменути наредбе министра просвете Митровић пропустио предавања у већем делу школске 1895/1896. године, па је усиљеним радом надокнадио пропуштено.

Чедомиљ Митровић 22. маја 1896. године из Београда пише министру просвете да је завршио шести течај (семестар) правног факултета. За неке универзитете у Немачкој (Бон, Тибинген) то је довољно да се стекне право на полагање закључних испита и

добијање доктората. Због тога моли ресорног министра да му дозволи одсуство до 1. јануара 1897. године како би на Правном факултету у окончао започете студије и оправдао издатке из државне касе. Забележено је и да је у првој половини септембра 1896. године добио петнаестодневно одсуство из Богословије како би завршио неке послове у суду у Чачку.

У Београду се задржао до последње седмице новембра 1896. године. Тада из српске престонице моли министра просвете да му под истим условима као и у претходне три године одобри одсуство до краја текуће школске године. Наводи да је већ уписао седми семестар на Тибингенском универзитету. Честе промене министара просвете, које су карактерисале тадашњи политички живот Краљевине Србије, овога пута су погодувале Митровићу. Министар Љубомир Ковачевић, историчар, одобрио му је 25. новембра 1896. одсуство до 1. септембра 1897. године, као и благодетије и путни трошак од 100 динара. Трећег децембра примио је 196 динара у злату из касе Министарства просвете и црквених послова, и то 96 динара на име државне помоћи од 25. новембра до краја 1896. године, рачунајући 80 динара месечно, и 100 динара на име путног трошка до Тибингена ради довршења црквено-правних наука. Тако је Митровић прешао у Тибинген крајем новембра 1896. године.²²

На самом крају месеца јануара 1897. године послато му је преко Српског посланства у Бечу 47 форинти и 25 крајцара аустријских на име школарине за шести и седми семестар (школарина за шести семестар износила је 25,20, а за седми 22,05 форинти), али је 27. фебруара 1897. Митровић

[20] АС, МПС, 1897, LI, 127.

[21] АС, МПС, 1903, LVI, 182.

[22] АС, МПС, 1897, LI, 127.

обавестио Милана Вељковића, благајника у Министарству просвете, да му помоћ не шаље у Беч, већ у Тибинген, и послао своју нову адресу. Потом, 1. маја 1897. моли министра да му се плати 56,90 немачких марака на име школарине за осми семестар. Недуго затим, 24. маја, из Тибингена је молио министра просвете да му се изда 305 немачких марака на име таксе за докторски испит који је пријавио 19/31. маја. Нови министар просвете Андра Николић, правник и књижевник, одговорио му је 29. маја да му се не може издати тражена такса, јер му нису ни одобрене студије на докторату права, већ само одсуство ради завршетка започетих студија.

Сачувани су документи који показују да је 1897. године примио 71,10 динара на име школарине за основни школски течај, а 22. јуна те године у Тибингену примио 160 динара у злату на име помоћи за јул и август.

Писмом од 14. јула 1897. године Митровић је обавестио министра просвете да је писмени део докторског испита положио са одличним успехом, јер је теза примљена са особитом похвалом. Због усмене одбране доктората тражи одсуство до 1. фебруара 1898. године.

Пошто је одслушао осам семестара права у Бечу и Тибингену и урадио докторску дисертацију, замолио је 5. октобра 1897. године министра просвете и црквених послова да му дозволи тромесечно одсуство уз плаћање испитне таксе, путних трошкова и додатка какав је и до тада имао, како би довршио започете студије и оправдао дотадашње издатке из државне касе за своје школовање. Молбу је писао у Београду. По свему судећи и овога пута му је министар изашао у сусрет, па је у Тибингену почетком 1898. године одбранио докторску дисертацију *Номоканон словенске источне цркве или књија Крмчија* на немачком језику из области словенског и црквеног права. После одбране дисертације промовисан је за доктора целокупног права.

Чедомиљ Митровић
на почетку професорске каријере²³

У међувремену су војне власти (3. септембра 1897) тражиле од Министарства просвете информацију да ли се вратио из иностранства ради служења војног рока.

После четири месеца боравка у Бечу, отац му је почетком фебруара 1894. послао телеграм из Чачка: *Кашарина је врло слаба, ако можеш дођи одма!*²⁴ Његова супруга Катарина преминула је веома млада у пролеће 1894. године, а тестаментом од 3. марта 1894. оставила је двоспратну кућу са двориштем и припадајућим објектима Фонду сиромашних ученика Чачанске гимназије²⁵, о чему је Министарство просвете обавештено 21. маја 1894. године.²⁶ Осталу имовину је наследио Чедомиљ. Јован и Даница Буђевац имали су 1863. године сина Крсту и ћерке Јеросиму

[23] *Српски биографски речник*, књига 6 (Нови Сад : Матица српска, 2014), 618.

[24] АС, МПС, 1894, VII, 27.

[25] Зорица Матијевић, „Завештање Катарине Митровић фонду сиромашних ученика Чачанске гимназије“, *Изворник*, 10 (1995), 81-86.

[26] АС, МПС, 1894, XIII, 148.

и Драгињу (према подацима из пописа становништва), док се Катарина не помиње. Буђевац је спадао у богатије Чачане, јер је поседовао кафану са дућаном и још три куће од слабог материјала, њиву у Врањаку чачанском и два плуга земље у Горњој Горевници. Укупна вредност имовине прицењена је на 568 дуката цесарских, а месечни приход 10 талира. Јован је тада имао 36, а Даница 24 године.²⁷

Његов син, још дечак, узео је од пазара неки грош, за шта га је отац ударио шамаром, од кога је излетео из дућана, ударио главом о калдрму и после неколико дана умро. Нешто касније су умрле и обе кћерке, па и газда Јован. Према сазнањима чачанског новинара Мила Мојсиловића, газдарица Даница (коју су звали госпођа Буђевица) усвојила је Катарину после Јованове смрти. Катарина је умрла у Чачку 14. маја 1894. године (у књизи умрлих пише да је живела у Београду), а имала је тада 20 година.²⁸

Тестаментом је Фонду сиромашних ђака Чачанске гимназије (тада је био заједнички за основну школу и Гимназију) завештала је кућу на спрат у центру града (у близини зграде садашње градске управе), чија је вредност после Великог рата процењена на 150.000 динара. Та кућа је у социјалистичкој држави срушена, а Фонд угашен.²⁹

Иако је већи део почетног радног стажа провео у иностранству на школовању, званично је од 1. септембра 1893. до 27. марта 1898. године³⁰ био предавач београдске Богословије (укупно четири године, шест месеци и 26 дана). Потом је, 10. априла 1898. године, постављен за предавача Треће београдске

гимназије са годишњом платом од 1.500 динара.³¹

Предавао је црквено право у београдској Богословији „Свети Сава“ (од 1. септембра 1898) и био хонорарни професор на Правном факултету Велике школе (од 2. јануара 1899). Молио је 12. јануара 1898. године министра просвете да га постави за писара у његовом Министарству.³² Почетком фебруара 1900. постао је писар друге класе у Министарству просвете, у Црквеном одељењу. Врло брзо, 15. септембра исте године, унапређен је за писара прве класе у том Министарству.³³ За доцента црквеног права у Великој школи изабран је 1. јула 1899. године. Потом је 14. јуна 1902. изабран за ванредног професора истог предмета у Великој школи. У то време Енциклопедију права предавао је Глигорије Гершић, па када је разрешен, Савет Правног факултета одредио је у априлу 1903. године Чедомиља Митровића да предаје тај предмет. Када је отворан Универзитет у Београду (1905) потврђен је за ванредног професора црквеног права на Правном факултету. Указом краља Петра Првог Карађорђевића од 11. марта 1905. године, а на предлог министра просвете и црквених послова, постављен је за ванредног професора Правног факултета (канонско право).³⁴ Његов избор за редовног професора извршен је релативно касно (1919) због лимитираног броја професора на свим факултетима Београдског универзитета, посебно редовних (Правни факултет је тада могао имати само четири стална редовна професора).³⁵

[31] АС, МПС, 1898, XVIII, 56.

[32] АС, МПС, 1898, II, 127.

[33] АС, МПС, 1900, XXII, 131.

[34] Истог дана за ванредне професоре постављени су др Коста Кумануди и др Божидар Марковић. Десетак дана раније (27. фебруара) именовани су и први редовни професори овог факултета: Милић Радовановић, Слободан Јовановић и Живојин Перић (*Просветни гласник*, година XXVI, број 3, Београд, март 1905, 257).

[35] Љубица Кандић, Јелена Даниловић, *Историја Правног факултета 1808–1905*, књига 1 (Београд : Завод за уџбенике и наставна средства, 1997), 327.

[27] Бранко Перуничић, *Чачак и Горњи Милановац 1866–1915, друга књига* (Чачак : Историјски архив, 1969), 19.

[28] МИАЧ, *Матична књига умрлих чачанске цркве, група њарохија, 1891–1925. године*

[29] Миле Мојсиловић, „Катаринино завештање“, *Чачански глас*, бр. 9, Чачак, 22. фебруар 1990, 2.

[30] *Просветни гласник*, година XIX, број 4, Београд, април 1898, 167.

Чедомиљ Митровић, декан Правног факултета³⁶

Истовремено, од 1901. до 1912. године, био је ангажован као секретар Великог духовног суда. Утицао је на његов рад залажући се да Велики духовни суд буде изједначен са Касационим и да се примењује брачно право. Сачувана је признаница да је 5. јула 1902. године примио 402 динара на име дневница за рад у овом Суду у трајању од 67 дана.³⁷ Истог дана примио је још 24 динара за четири дана како би довршио посао.³⁸ У исто време био је секретар (пословођа) Архијерејског сабора (3. септембра 1902. примио 24 динара за тај посао).³⁹ У јуну 1909. године председавао је стручним богословским испитом у Богословији „Светог Саве“ као изасланик министра просвете и о томе написао исцрпан извештај.⁴⁰ Забележено је и да је у јуну 1911. године

председавао богословском испиту зрелости као изасланик министра просвете и Архијерејског сабора у Богословији „Светог Саве“, о чему је поднео детаљан извештај.

Просветно и културно друштво Срба у Босни и Херцеговини „Просвјета“ прослављало је десетогодишњицу постојања 8. и 9. септембра 1912. године, па је београдско друштво „Културна лига“ за свога изасланика на тој свечаности одредило Чедомиља Митровића.⁴¹ У пролеће 1913. године био је члан комисије која је проучавала питања за израду Конкордата између Краљевине Србије и Римске столице, за шта је 8. маја примио 400 динара од благајне Министарства просвете и црквених послова. У Комисији су се поред њега налазили Лујо Бакотић, Милан Пећанац, Сава Теодосијевић, Слободан Јовановић, Марко Ђуричић и Стеван Веселиновић.⁴²

Учествовао је у балканским ратовима и у Првом светском рату као војни обвезник чиновничког реда. У том својству био је секретар за страну кореспонденцију у Штабу Прве армије (1912). За време Великог рата, одлуком Врховне команде упућен је на рад у Просветно одељење у Паризу, где је боравио од септембра 1916. до краја 1918. године.⁴³

На Правни факултет се вратио 1919. године када је изабран за редовног професора и ту је остао све до смрти. Предавао је Црквено право, а једно време и Енциклопедију права и неке делове грађанског права. Постојало је велико интересовање студената за све облике наставе које је изводио – предавања, семинаре, светосавске темате. Такав интерес може се објаснити његовим широким правничким образовањем и општом културом и енциклопедијским знањем многих правних дисциплина које су му помогле да шире постави предмет Црквено право и да га приближи студентима.

[36] Фотографија се налази у библиотеци Правног факултета у Београду

[37] АС, МПС, 1902, 58, 11.

[38] АС, МПС, 1902, 58, 17.

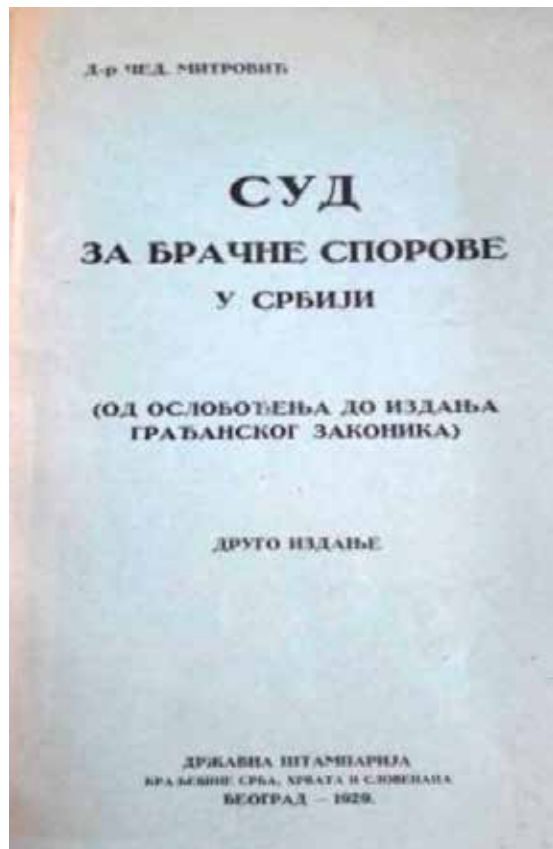
[39] АС, МПС, 1902, 58, 21.

[40] АС, МПС, 1909, 57, 129.

[41] АС, МПС, 1912, 90, 108.

[42] АС, МПС, 1913, 1, 66.

[43] Љубица Кандић, *Историја Правног факултета у Београду 1905–1941*, друга књига, том II, (Београд : Завод за уџбенике и наставна средства, 2002), 69.

Посебно је значајан његов допринос раду Правног факултета док се налазио на функцији декана. Министар просвете је 29. јуна 1920. године одобрио његов избор за декана Правног факултета за школску 1920/1921. годину.⁴⁴ На том месту био је у два наврата (1920/1921. и 1923–1926), односно у четири школске године, а исто толико обављао је и функцију продекана. За ректора Универзитета у Београду изабран је 18. јуна 1927.⁴⁵ и на том положају остао је у три узастопне школске године (1927–1930).

После Првог светског рата решавао је питање куфских односа у новим областима и израђивао нацрт Закона о васпитању деце палих ратника. Биран је за уредника *Архива*

[44] *Просветни гласник*, година XXXVII, број 3, Београд, септембар 1920, 47.

[45] „Г. Чеда Митровић изабран је за ректора Универзитета”, *Време*, год. VII, бр. 1973, 20. јун 1927, 5.

за *Ћравне и друштвене науке* (1912–1932). Власник овог часописа у име Правног факултета постао је 1933. године. Овај стручни часопис је водио са много успеха, прегалаштва и пожртвовања, због чега се толико дуго и налазио на његовом челу. Био је у шесточланој комисији за оснивање Богословског факултета.

Обављао је бројне друштвене функције и дужности. Био је члан Главног просветног савета Краљевине Србије⁴⁶ (од 9. фебруара 1904), Задужбинског савета, Одбора Коларчеве задужбине, Одбора за подизање Храма Светог Саве, Саветодавног одбора

[46] Главни просветни савет је на основу предлога др Миливоја Јовановић, начелника основне наставе у Министарству просвете, одлучио 11. маја 1920. године да *измену закона о рађењу Главної просветної савеша* повери комисији у саставу др Чеда Митровић, др Александар Белић, Миливоје Симић, Мирко Поповић и др Миливоје Јовановић, која ће за време Саветског ферија да спреми нацрт о изменама (*Просветни гласник*, година XXXVII, број 1, Београд, јул 1920, 3).

Министарства финансија, као и председник Дома за васпитање малолетника. Био је врло активан у хуманитарним и националним организацијама, али и дародавац књига Народној библиотеци у Београду. Члан-утемељивач Друштва Светог Саве био је од ослобођења 1918. године. *Да није био онако нежноћа здравља, на сваком би пољу и више од овога урадио. Он је био као рејко ко заузимљив, хуман, вредан, испрајан, при шом скроман, доброћудан, благе нарави и ојшће предусејљив.*⁴⁷

Чедомиљ Митровић је био први председник Удружења грађана чачанској краја у Београду, основаног у мају 1932. године. На тој функцији остао је до 6. новембра исте године. Тада је на редовној Скупштини Удружења замолио да га разреши те обавезе, због здравствених проблема. Своју молбу образложио је чињеницом да послови председника захтевају доста енергије и пожртвовања, с обзиром на саме Чачане у Београду, који не смеју да изостану иза других провинцијалаца и који у јавном животу престонице доста значе. Између осталог, рекао је: *Чачани су све у овој земљи, они држе најбоље положеја и баш збој шогја је пошребна снага млада и одлучна. Што се мене шиче, обећавам своју најлејшу сарадњу у сваком моралном појледу.* За новог председника Удружења изабран је Аца Станојевић, професор и инспектор Министарства просвете у пензији, а Чедомиљ Митровић за доживотног почасног председника Удружења Чачана у Београду.⁴⁸ Касније (1933) био је члан делегације Чачана, која је ишла код патријарха Варнаве са молбом да седиште епархије жичке остане у Чачку.

Његов колега Михаило Илић⁴⁹ истакао је да је професор Митровић *сву своју*

*активност поосвешио школи коју је волео изнад свега и да су генерације правника осећиле на себи његову појлину, искреност и преданост великој пријателја универзитетске омладине, коју је он очински прихватио, увек истичући висока начела правде и правичности, и за коју је немилице расијао здравље у учионици и семинару.*⁵⁰

Аутор је више радова, књига и уџбеника, као што су *О брајскомъ союзъ Русскихъ и Сербовъ* (1893), *О законодавнимъ границама између цркве и државе* (1900, 1928), *О праву надзора цркве у појледу издавања бојословскихъ списа* (1902), *О брачнимъ парницама – основни појмови о браку и законскимъ узроцима развода* (1906), *О праву појлашавања свештаца у старо доба* (1907), *Канонска и доказна вредност уверења о ошјусту свештених лица* (1908), *Владичанство и монашки чин* (1908), *Из црквеној и брачној права – расправе и чланци* (1909), *Први српски закон о црквеним властима* (1909), *Бракоразводни суд по старомъ законодавству* (1909), *Суложништво* (1911), *Културна загађа „Хришћанске заједнице“* (1912), *Црквено право – крајак прејлед* (1913, 1921, 1929), *Основни метод црквене поштики* (1919), *О браку и узроцима његове кризе* (1922), *Сујрушко неверство* (1923), *Суд за брачне спорове у Србији (од ослобођења до издања Грађанској законика)* (1924, 1929), *Основни појмови о праву* (1931), *Енциклопедија права, Улична деца*. Са Тодором Петковићем уредио је *Зборникъ правила, уредаба и наредба Архијерејској сабора православне српске цркве у Краљевини Србији од 1839. до 1900. године* (1900). Радове је објављивао у *Архиву за правне и друшћвене науке, Делу, Веснику Српске православне цркве, Просветном ласнику, Исшочнику* и другим часописима.

Један је од најодликованијих универзитетских професора. Одликован је Златном медаљом за ревностну службу у војсци (1913), Орденом Светог Саве четвртог реда (1911), трећег реда (1921), другог реда (1922)

[47] „Др Чедомиљ Митровић, члан утемељач Д.С.С.“, *Брство*, књига 45, бр. XXVIII, 1934, 215-216.

[48] „Скупштина београдских Чачана“, *Чачански лас*, бр. 19, Чачак, 13. новембар 1932, 2.

[49] Професор правних факултета у Суботици и Београду Михаило Илић (1888–1944) у то време био је проректор Универзитета у Београду.

[50] Михаило Илић, „Др Чедомиљ Митровић“, *Архив за правне и друшћвене науке*, књига XXVIII, бр. 4, 25. април 1934, 282.

и првог реда (1925), Орденом Белог орла петог реда (1923), Орденом Црвеног крста (1926) и Орденом Легије части (1929). Остао је запамћен као човек високих моралних квалитета. Одлично је говорио немачки и руски, а служио се и француским језиком.⁵¹ Његова биографија се налази у нашим првим „Ко је ко“ лексиконима – *Годишњак Краљевине Срба, Хрватша и Словенаца за 1926. годину* и *Ко је ко у Југославији 1928.*

Неуспешно се лечио од болести плућа у Швајцарској. Преминуо је 15. априла 1934. године у Београду, где је и сахрањен.⁵²

Полуслужбени орган свештенства, лист *Прејлед цркве Ејархије Жичке* поводом Митровићеве смрти објавио је кратку вест: *Наш њознајни каноничар-професор универзитетског Чедомиљ Митровић умро је у Београду 15. априла текуће године, где је свечано и сахрањен. Наша црква љуби у њокојном Чеди једној научника и искреној сарадника на мнојим црквеним њословима. Бој да му душу њпроси!*⁵³

Извори и литература

Необјављени архивски извори:

Архив Србије, Министарство просвете Србије
Међуопштински историјски архив Чачак, Матична књига рођених 1870–1876.

Штампа:

Архив за њравне и друштвене науке, 1934
Прејлед цркве Ејархије Жичке, 1934.
Просветни њласник, 1888–1934.
Чачански њлас, 1932, 1990.
Време, 1927.
Брасњво, 1934.

Литература:

Годишњак Краљевине Срба, Хрватша и Словенаца за 1926. годину. Београд : Графички институт и „Народна мисао“, 1926.

Јордановић, Бранислава, Николова, Маја, Марковић Милена. *Рекјори Лицеја, Велике школе и Универзитетског у Београду 1838–2005*. Београд : Београдски универзитет : Завод за уџбенике и наставна средства, Београд, 2005.

Кандић, Љубица, Даниловић, Јелена. *Историја Правног факултетског 1808–1905*, књига 1. Београд : Завод за уџбенике и наставна средства, 1997.

Кандић, Љубица. *Историја Правног факултетског у Београду 1905–1941*, друга књига, том II. Завод за уџбенике и наставна средства, Београд, 2002.

Ко је ко у Југославији 1928. Београд : „Југословенски годишњак“; Загреб : „Нова Европа“, 1928.

Љушић, Радош, Стокић, Благоје, Станковић, Милан, Милутиновић, Милутин, Степановић, Живадин. *Сјоменица Гимназије у Крајувцу 1833–1983*. Крагујевац : Одбор за обележавање 150-годишњице Крагујевачке гимназије, 1989.

Матијевић, Зорица. „Завештање Катарине Митровић фонду сиромашних ученика Чачанске гимназије“. *Изворник*, 10 (1995), 81–86.

Поповић, Драгомир С., Радовић, Маргита, Митровић, Драгослав С., Богићевић, Боривоје. *Сјоменица Чачанске реалне гимназије 1837–1937*, Заједница дома и школе Чачанске гимназије, Чачак, 1938.

Пузовић, Владислав. „Образовање српског свештенства у Русији (XVIII – почетак XX века)“. 16 (2019), 319–342.

Пузовић, Владислав. *Руски њушеви бојословља: школовање Срба на руским духовним академијама 1849–1917*. Београд : Православни богословски факултет, 2017.

Српска библиографија књиге 1868–1944, књига 11. Београд : Народна библиотека Србије, 1994.

Српски биографски речник, књига 6. Нови Сад : Матица српска, 2014.

[51] Љ. Кандић, *Историја Правног факултетског у Београду 1905–1941*, друга књига, том II, 68–73.

[52] *Српски биографски речник, књига 6*, (Нови Сад : Матица српска, 2014), 817–818; *Просветни њласник*, година L, свеска 5, Београд, мај 1934, 375.

[53] „Др Чедомиљ Митровић“, *Прејлед цркве Ејархије Жичке*, бр. 5 и 6, Чачак, мај и јун 1934, 151.

ČEDOMILJ MITROVIĆ (1870–1934) – FORGOTTEN DIGNITARY OF ČAČAK

Čedomilj Mitrović (1870–1934), theologian and lawyer, dean of the Faculty of Law and rector of the University of Belgrade, was one of the prominent personalities born in Čačak. He completed his theology studies in Belgrade, and then at the spiritual academy in Russia. He worked for a short time at the Kragujevac high school, then went to Vienna and then to Tübingen where he completed his law studies and in 1898 defended his doctoral thesis. After returning to Serbia, he was elected as an assistant professor at the Faculty of Law

in Belgrade. He is the author of a number of important books. He was a member of the Main Education Council of the Kingdom of Serbia, the Endowment Council, the Board of the Kolarac Endowment, the Board for the Construction of the Church of St. Sava, the Society of St. Sava, the Advisory Board of the Ministry of Finance, as well as the president of the Juvenile Correctional Facility. He was very active in humanitarian and national organizations and donated books to the National Library in Belgrade.

Svetislav LJ. MARKOVIĆ, PhD

CEDOMILJ MITROVIC (1870-1934) – LES PERSONNALITÉS OUBLIÉES NÉES À CACAK

Cedomilj Mitrovic (1870-1934), théologien et doyen de la Faculté de Droit et recteur de l'Université de droit à Belgrade appartient aux personnalités les plus éminentes nées à Cacak. Il termina ses études de théologie à Belgrade, puis aussi des études d'Académie ecclésiastique en Russie. Il travailla pendant une certaine période de temps au Lycée de Kragujevac, puis il partit pour Vienne, puis à Tibingen, où il acheva ses études de Droit, en 1898 il obtint maestralement son doctorat. De retour en Serbie, il fut élu Chargé de cours

à la Faculté de Droit à Belgrade. Il est auteur d'une série de livres illustres. Il fut membre du Comité du Royaume de la Serbie, du Comité pour le Patrimoine, du Comité de la Fondation de Kolarac, du Comité pour l'édification du Temple de Saint-Sava, de la Société de Saint-Sava, du Comité consultatif du Ministère des finances, ainsi que Président de la Maison pour l'éducation des mineurs. Il fut très actif dans les organisations humanitaires et nationales, mais aussi un bienfaiteur qui offrit des livres à la Bibliothèque nationale à Belgrade.

Dr Svetislav LJ. MARKOVIC